

VNEUS Pasanen Silja(VNK), Leppo
Johannes(VNK)

12.12.2018

Asia

Ison-Britannian eroprosessi EU:sta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

E 125/2016 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n tavoitteena on erosopimuksen voimaansaaminen. Eroon valmistautuminen ja varautuminen on jatkuva prosessi. Eurooppa-neuvosto (artikla 50) kehotti 29.6.2018 päätelmissään ”*jäsenvaltioita, unionin toimielimiä ja kaikkia sidosryhmiä työskentelemään tiiviimmin, jotta saataisiin valmiudet kaikilla tasoilla kaikkiin mahdollisiin lopputuloksiin*”.

Varautumista kaikkiin vaihtoehtoihin on tarkoitus jatkaa EU-tasolla ja kansallisesti riippumatta siitä, miten erosopimuksen käsittely UK:ssa ja EU:ssa etenee.

Komissio antoi 13.11.2018 tiedonannon ”Valmistautuminen Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen Euroopan unionista 30.3.2019: Varautumissuunnitelma” (COM (2018) 880). Tässä muistiossa kuvataan tiedonannon pääasiallinen sisältö. Lisäksi muistion liitteenä on kooste ministeriöiden jo toteuttamista tai suunnittelemissa varautumistoimista.

Suomen kanta

Tavoitteena on saada 30.3.2019 mennessä voimaan erosopimus, joka varmistaa Britannian hallitun eron unionista. Eroon valmistautumista ja kaikkiin vaihtoehtoihin lopputuloksiin varautumista on edelleen jatkettava. Suomessa jokainen ministeriö vastaa tästä omalta osaltaan.

Suomi tukee tiedonannossa esitettyjä periaatteita ja toimenpiteitä. Kaikissa vaihtoehtoisissa lopputuloksissa on etsittävä ensisijaisesti yhteisiä ja koordinoituja EU-tason ratkaisuja. Tämän lisäksi varautuminen edellyttää jäsenvaltioiden kansallisia, alueellisia ja paikallisia ratkaisuja sekä sidosryhmien, elinkeinoelämän ja kansalaisten toimia.

Pääasiallinen sisältö

Eurooppa-neuvosto (Artikla 50) on kehottanut useassa kokouksessaan jäsenvaltioita, EU:n toimielimiä, sidosryhmiä ja yrityksiä varautumaan kaikkiin mahdollisiin lopputuloksiin Britannian EU-eroa koskevissa neuvotteluissa.

Komissio antoi 19.7.2018 tiedonannon ”Valmistautuminen Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen Euroopan unionista 30. maaliskuuta 2019”. Siinä komissio kävi läpi eri skenaarioiden seurauksia, toteutettuja ja toteutettavia varautumistoimia sekä korosti varautumisen olevan kaikkien yhteinen vastuu. Tiedonannossa korostettiin, että riippumatta siitä, minkä vaihtoehdon mukaisesti ero toteutuu, siitä aiheutuu merkittäviä häiriöitä unionin kansalaisille, liikeyrityksille ja viranomaisille.

Komissio antoi 13.11.2018 tiedonannon ”Valmistautuminen Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen Euroopan unionista 30.3.2019: Varautumissuunnitelma” (COM (2018) 880). Tiedonanto keskittyy skenaarioon, jossa Britannian EU-ero toteutuu ilman sopimusta (ns. ’hard brexit’ tai ’no-deal -skenario’). Tiedonannossa kartoitetaan varautumisen keskeiset alat ja tarvittavat toimet. Toimet eivät korvaa EU-jäsenyyden etuja tai erosopimuksesta seuraavia hyötyjä.

Tiedonannossa kuvatut toimet koostuvat kolmen tyyppisistä elementeistä: 1) pakollisista EU-tason lainsäädäntömuutoksia, jotka vaaditaan Britannian aseman muuttumisesta jäsenvaltiosta kolmanneksi maaksi, 2) jäsenmaiden vastaavista toimista, sekä 3) väliaikaisesti käyttöön otettavista rajatuista toimista, joilla suojataan EU:n elintärkeitä etuja ja lievennetään merkittävimpiä häiriöitä valituilla aloilla.

Alla selostetaan tiedonannon pääasiallinen sisältö. Lisäksi muistion liitteenä on kooste ministeriöiden varautumistoimista.

EU-tason säädösehdotukset

Komissio on laatinut kahdeksan varautumiseen liittyvää lainsäädäntöehdotusta, jotka on toteutettava riippumatta siitä, tapahtuuko Britannian ero hallitusti vai ei. Ne koskevat EU:n WTO-tavaraluetteloon sisältyvien tariffikiintiöiden jakamista Britannian ja EU27-maiden kesken, Euroopan lääkeviraston ja pankkiviranomaisen siirtämistä, ajoneuvojen tyyppihyväksyntää, uutta meriyhteyttä Irlannin ja Manner-Euroopan välille, meriliikenteen alusten tarkastuksia, EU:n energiatehokkuustavoitteita sekä viisumeja.

Lisäksi komissio on antanut tai antaa – eroneuvottelujen lopputuloksesta riippumatta – joukon delegoituja ja täytäntöönpanosäädöksiä, jotka koskevat esimerkiksi tilastointia, lääkkeiden myyntilupien muuttamista, Britannian EU-virastoissa tekemien tehtävien siirtämistä jäljelle jääneille jäsenvaltioille sekä Britanniassa sijaitsevien EU-elinten siirtämistä EU27:n alueelle.

Kansalaisten, yritysten ja jäsenvaltioiden varautumistoimet

Varautuminen edellyttää paitsi EU-tason, myös kansallisia, alueellisia, paikallisia sekä elinkeinoelämän ja kansalaisten toimia. Vastuu on yhteinen. Komissio kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan varautumistaan. Varautumistoimia voivat olla esimerkiksi mahdolliset lainsäädäntömuutokset, henkilöstöressurssien (mm. tullivirkailijat) lisääminen, tarvittavien infrastruktuureiden käyttöönotto lentoasemilla ja satamissa, tarvittavien rajatarkastusten ja -valvonnan suorittaminen sekä erilaisten lupien ja lisenssien käsittely.

Komissio tekee jäsenmaiden kanssa yhteistyötä varautumistoimien koordinoimiseksi. Keskeistä on, että jäsenvaltiot pidättäytyvät kahdenvälisistä sopimuksista Britannian kanssa, koska ne voisivat

heikentää EU:n yhtenäisyyttä. Komissio selvittää mahdollisuuksia tukea jäsenmaita (esimerkiksi Irlantia) ja yrityksiä, jotka kärsisivät taloudellisesti eniten sopimuksettomasta erosta.

Kansallisten tai EU-tason viranomaisten varautumistoimet eivät korvaa sitä varautumistyötä, joka on kansalaisten ja yritysten vastuulla. Jos eron jälkeen tarvitaan uusia lupia, lisenssejä tai todistuksia, on jokaisen vastuulla hakea niitä ajoissa. Komissio on julkaissut yli 70 ilmoitusta, joissa annetaan eri alojen toimijoille varautumisohjeistusta. Ne on lueteltu tiedonannon liitteessä 3. Myös jäsenvaltioiden on tuettava kansalaisia ja yrityksiä varautumisessa.

Komission varautumissuunnitelma

Jos Britannian ero tapahtuu ilman sopimusta, EU:n primaari- ja sekundaarilainsäädännön soveltaminen Britanniaan lakkaa välittömästi. Britannian säännöt voivat alkaa eriytyä nopeastikin EU:n säännöistä.

Komissio on identifioinut EU:n ja kansalaisten elintärkeiden etujen suojaamiseksi rajatun määrän kiireellisiä varautumistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on lieventää vakavimpia häiriöitä eri aloilla. Nämä toimenpiteet koskevat kansalaisia, rahoituspalveluja, lentoliikennettä, tieliikennettä, tulleja, terveys- ja kasvinsuojeluvaatimuksia, henkilötietoja ja EU:n ilmastopolitiikkaa. Toimet edellyttävät tiivistä koordinoitua EU:ssa, kansallisella, paikallisella tasolla sekä sidosryhmien kanssa. Komissio on järjestänyt ja järjestää jäsenmaille seminaareja, jossa käsitellään varautumista eri aloilla.

Varautumistoimenpiteiden tulee olla seuraavien periaatteiden mukaisia:

- Ne eivät vastaa unionin jäsenyyden etuja eivätkä erosopimuksessa määritellyn siirtymäkauden ehtoja.
- Ne ovat pääsääntöisesti väliaikaisia kestäen vuoden 2019 ajan.
- Ne ovat EU:n etujen mukaisia yksipuolisia toimia, jotka EU voi peruuttaa milloin tahansa.
- Ne kunnioittavat perussopimuksissa vahvistettua toimivallanjakoa sekä toissijaisuusperiaatetta.
- Kansalliset varautumistoimenpiteet ovat yhteensopivia EU:n oikeuden ja EU:n kansainvälisten velvoitteiden kanssa.
- Niillä ei korjata viivästyksiä, jotka olisi voitu välttää, jos sidosryhmät olivat varautuneet asianmukaisesti.

Alla kuvataan tarkemmin komission identifioimat keskeiset varautumisalajat toimenpiteineen:

Kansalaiset: Komissio suosittelee, että Britannian kansalaisten laillisen oleskelun kaudet missä tahansa EU27-jäsenvaltiossa ennen eroamispäivää katsotaan EU:n jäsenvaltiossa pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annetun direktiivin 2003/109/EY mukaisiksi laillisen oleskelun jaksoiksi.

Komissio auttaa jäsenvaltioita koordinoimaan kansalaisten oikeuksien suojeluun liittyviä toimiaan, jotta jäsenvaltiot toimisivat yhdenmukaisesti. Komissio suosittelee – hallinnollisten viiveiden välttämiseksi – että jäsenvaltiot hyväksyisivät Britannian kansalaisten oleskelulupahakemusten jättämisen jo ennen Britannian eropäivää.

Rahoituspalvelut: Sopimukseton ero aiheuttaisi riskejä rahoitusmarkkinoiden vakauteen. Jos erosopimukseen ei päästä, komissio tekee väliaikaisia ja ehdollisia vastaavuuspäätöksiä varmistaakseen, etteivät keskusvastapuolimääritys ja arvopapereiden talletuspalvelut häiriinny. Britannian toimijoita kannustetaan hakemaan ennakolta Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen tunnustusta.

Lentoliikenne: Liikenneoikeuksien osalta komissio ehdottaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että Britannian lentoliikenteen harjoittajat voivat lentää EU:n alueen yli, tehdä teknisiä välilaskuja

(esimerkiksi tankkausta varten ottamatta tai jättämättä matkustajia) sekä laskeutua EU:hun ja lentää takaisin Britanniaan. Toimenpiteet edellyttävät Britannialta vastavuoroisuutta.

Lentoturvallisuuden alalla Euroopan lentoturvallisuusvirasto (EASA) voi myöntää todistuksia tietyille Britannian ilmailualan tuotteille ja yrityksille vasta, kun Britannia on tullut kolmas maa. Komissio aikoo ehdottaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan todistusten voimassaolon jatkuminen rajoitun ajan. Toimenpiteet edellyttävät Britannialta vastavuoroisuutta. Komissio aikoo myös ehdottaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että ennen eropäivää unionin markkinoille saatettuja osia ja laitteita, joilla on Britannian siviili-ilmailuviranomaisen sertifioima todistus, voidaan käyttää edelleen tietyissä olosuhteissa. Komissio on pyytänyt EASAA aloittamaan tiettyjen, Britannian toimijoiden hakemusten käsittelyn eron valmistelemiseksi.

Lisäksi komissio toteuttaa toimia varmistaakseen, että Britannia lähtevät ja EU27-maiden lentoasemien kautta kulkevat matkustajat ja heidän käsimatkatavaransa vapautetaan toisesta turvatarkastuksesta soveltamalla yhden turvatarkastuksen järjestelmää.

Tieliikenne: Tieliikenteessä sopimukseton tila rajoittaisi Britannian liikenteenharjoittajien markkinoillepääsyä Euroopan liikenneministerikonferenssin puitteissa myönnettyjen lupien mukaisesti. EU:n nykyinsäädännössä ei ole mekanisme, jolla voitaisiin laajentaa liikennelupien soveltamisalaa.

Tullit: Komissio kehottaa jäsenvaltioita ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotta ne kykenevät soveltamaan unionin tullikoodeksia ja välillistä verotusta koskevia sääntöjä kaikkeen Britannia-tuontiin ja vientiin, jos erosopimusta ei saada aikaan. Tulliviranomaiset voivat myöntää talouden toimijoiden pyynnöstä lupia unionin tullikoodeksissa säädettyjen helpotusten soveltamiseksi edellyttäen, että asiaankuuluvat vaatimukset täyttyvät. Tasapuolisten toimintaedellytysten ja sujuvan kaupankäynnin varmistaminen on haastavaa alueilla, joilla on vilkkaasti tavaraliikenne Britannian kanssa. Komissio tekee jäsenvaltioiden kanssa yhteistyötä, löytääkseen nykyiseen oikeudelliseen kehykseen sopivia ratkaisuja.

Terveys- ja kasvinsuojeluvaatimukset: Komissio aikoo lisätä nopeasti EU:n eläinlääkintälainsäädännön perusteella Britannian hyväksytyjen kolmansien maiden luetteloon, mikäli se on perusteltua ja sovellettavat edellytykset täyttyvät, jotta sieltä voidaan tuoda eläviä eläimiä ja eläintuotteita unioniin.

Henkilötiedot: Jos erosopimusta ei saada aikaan, henkilötietojen siirtoon Britanniaan sovelletaan eroamispäivästä alkaen kansainvälisiä siirtoja koskevia sääntöjä, joista säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679, lainvalvonta-alan osalta direktiivissä (EU) 2016/680 ja Euroopan unionin toimielinten ja elinten osalta asetuksessa (EY) N:o 45/2001. Tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen tekeminen ei kuulu komission varautumissuunnitelmaan.

EU:n ilmastopolitiikka: Jos erosopimusta ei saavuteta, EU:n ilmastonmuutoslainsäädännön (EU:n päästökauppajärjestelmä, fluoratut kasvihuonekaasut ja muut) soveltaminen Britanniaan ja Britannia lakkauttaa eroamispäivästä. EU:n päästökauppajärjestelmän osalta komissio seuraa tiiviisti järjestelmän asianmukaista toimintaa erotilanteessa. Komissio toteuttaa tarvittavat toimet, joilla turvataan tämän mekanismin eheys. Tähän voi myös sisältyä huutokaupan ja ilmaisjakojärjestelmän/vaihtomenettelyjen väliaikainen keskeyttäminen Britannian osalta.

Jotta voitaisiin turvata fluorattujen kasvihuonekaasujen kiintiöjärjestelmän toiminta, Britannia toimivien yritysten kotimarkkinoilleen laillisesti saattamien aineiden ja kaasujen määrää ei pitäisi enää ottaa huomioon vuoden 2019 kiintiöiden jakamisessa, koska EU:n markkinat pienevät eroamispäivän jälkeen. Komissio muuttaa Britannian yritysten vertailuarvoja fluorattujen kasvihuonekaasujen vuoden 2019 vuosikiintiön jakamista varten ottaen perustaksi niiden ilmoittaman toiminnan EU27-alueella. Näin ei otettaisi huomioon Britannian yritysten kiintiöitä, jotka perustuvat niiden ilmoittamaan kotimaiseen toimintaan Britannia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Varautumistoimenpiteet toteutetaan erikseen valittavien oikeusperustojen nojalla, ottaen huomioon kunkin toimenpiteen tavoite ja sisältö.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Parlamentin rooli määrittyy erikseen kunkin valitun varautumistoimenpiteen perusteella.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen käsittely 11. - 12.12.2018.

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston E-selvitys E 125/2016 vp

E-jatkokirjelmät:

EJ 5/2017 vp

EJ 7/2017 vp

EJ 9/2017 vp

EJ 10/2017 vp

EJ 25/2017 vp

EJ 34/2017 vp

EJ 36/2017 vp

EJ 38/2017 vp

EJ 8/2018 vp

EJ 25/2018 vp

SuVEK 48/2017 vp

SuVL 9/2017 vp

SuVL 1/2018 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema**Taloudelliset vaikutukset****Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät****Asiakirjat**

Komission tiedonanto ”Valmistautuminen Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen Euroopan unionista 30.3.2019: Varautumissuunnitelma” (COM (2018) 880)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Silja Pasanen, VNK, p. 050 5017454
Johannes Leppo, VNK
Katja Arenmaa, OM
Johanna Rihto-Kekkonen, TEM
Ahti Hirvonen, MMM
Liisi Klobut, YM
Taina Pieski, LVM
Tuomas Koskenniemi, PLM
Terhi Bunders, UM
Kristiina Kauppinen, UM
Tapio Puurunen, SM
Henrik Ruso, OKM
Martti Salmi, VM
Elisa Palminen STM

EUTORI-tunnus

Liitteet Kooste ministeriöiden varautumistoimista

Viite

Asiasanat Hoitaa	brexit, Iso-Britannia UM, VNK
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TULLI, VH, VM, VTV, YM
